

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN MARAMUREȘ

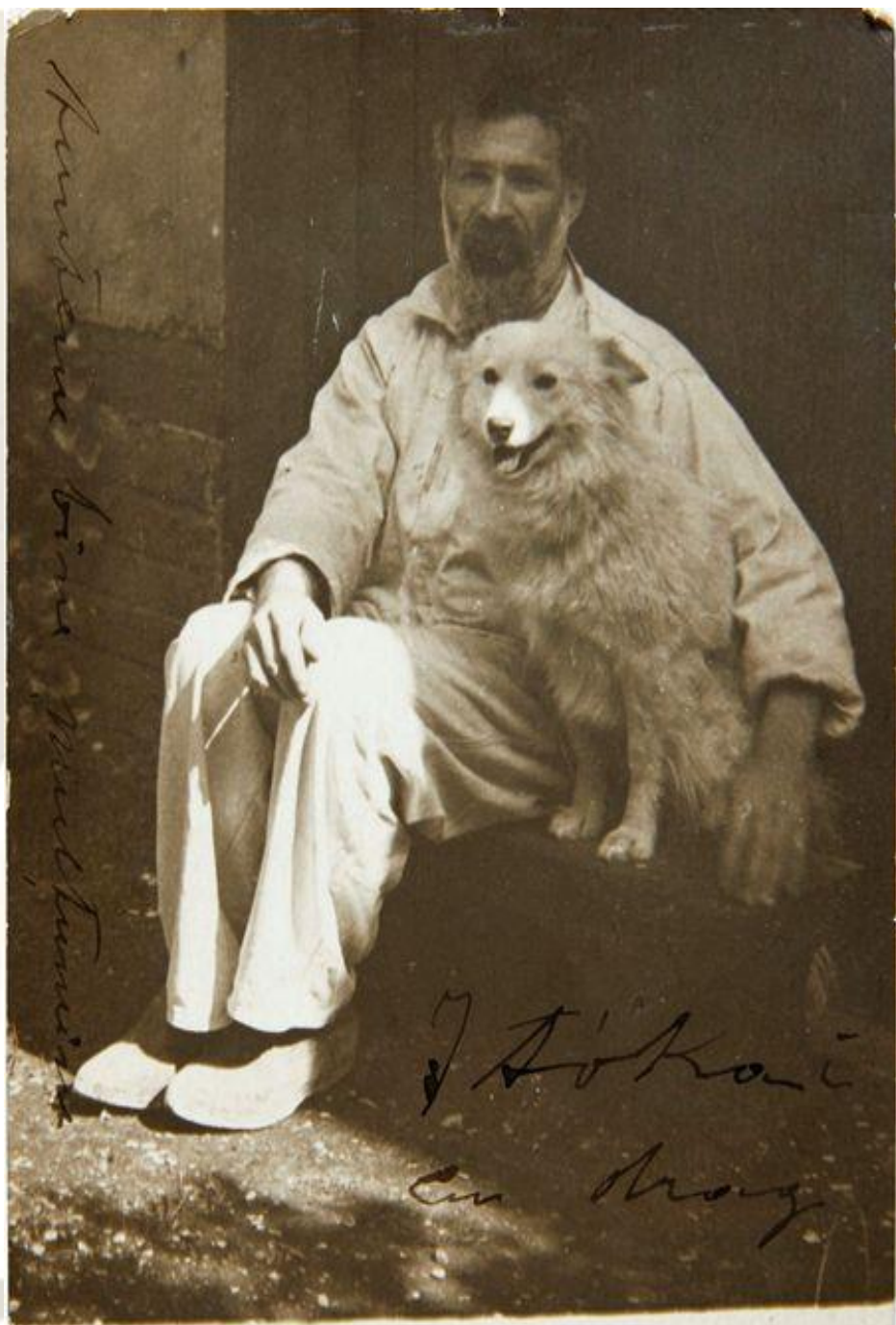

Colegiul de Arte
Baia Mare

**PROIECT
CULTURAL-EDUCAȚIONAL INTERNAȚIONAL
„ROMÂNI CELEBRI”
Ediția a IV-a**

**„ADUCEREA ACASĂ A LUI BRÂNCUȘI – 150 DE
ANI DE LA NAȘTERE”**

17 februarie 2026
BAIA MARE

Henriette's first photograph

J. H. K. K. K.
in May

in the C. T. area

in the C. T. area

ECHIPA DE PROIECT

INIȚIATOR:

Prof. dr. Daniela Sitar-Tăut, Colegiul Național „Vasile Lucaciu”, Baia Mare; Director
ACTAEON BOOKS

COORDONATORI:

1. Prof. dr. Daniela Sitar-Tăut, Colegiul Național „Vasile Lucaciu”, Baia Mare;
2. Prof. Mihaela Popan, inspector școlar pentru limba și literatura română;
3. Prof. dr. Coza Ancuța-Maria, inspector școlar pentru proiecte educaționale;
4. Prof. Pîrvu Maria-Gabriela – inspector școlar pentru activități extrașcolare și inspector școlar pentru limbi moderne (germană, chineză, rusă)
5. Prof. Lucia Ileana Pop, colaborator al Institutului Limbii Române, „Istituto Comprensivo Santa Beatrice”, Roma, Italia;
6. Prof. Ioana Dolca, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca, Istituto Comprensivo "Enrico Fermi", colaborator al Institutului Limbii Române IC Lodi IV și la IC Chignolo Po;
7. Prof. Bianca Oana Pasca, colaborator al Institutului Limbii Române, Școala Livry Gargan, Franța;
8. Prof. dr. Cîndea D. Monica, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Baia Mare;
9. Prof. dr. Maria-Alina Dorle, Colegiul Național „Vasile Lucaciu”, Baia Mare;
10. Prof. Silvia Donca, Colegiul Național „Vasile Lucaciu”

INSTITUȚII PARTENERE:

Partener 1: Editura ACTAEON BOOKS BAIA MARE, director – Daniela Sitar-Tăut;

Partener 2: Colegiul Național „Vasile Lucaciu”, Baia Mare, director: Simona Anca Sălăjan, director adjunct: Anca Apostol, profesori din catedrele de limba și literatura română, limbi moderne, socio-umane, științe și arte plastice, informaticieni – Cătălin Koblicska, Claudiu Miclean, secretariat – Karin Balogh-Ciegler, Maria Crișan, Belous Daliana.

Partener 3: Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

Partener 4: Institutul Limbii Române București, director – conf. univ. dr. Daiana Theodora Cuibus;

Partener 5: Inspectoratul Școlar Maramureș, prof. Pop Mihai-Cosmin, inspector școlar general, prof. dr. Coza Ancuța-Maria, inspector școlar pentru proiecte educaționale, prof. Marcu Simona-Ioana, inspector școlar pentru management instituțional, prof. Popan Mihaela, inspector școlar pentru limba și literatura română, prof. Monika Chisacof, inspector școlar pentru limbi moderne; prof. Pîrvu Maria-Gabriela – inspector școlar pentru activități extrașcolare și inspector școlar pentru limbi moderne (germană, chineză, rusă); prof. Mureșan Mihai – inspector școlar pentru învățământ particular, educație permanentă și monitorizarea programelor privind accesul la educație, Bledea Adrian, inspector școlar pentru istorie (cu atribuții suplimentare, în fișa postului, pentru disciplinele socio-umane și geografie), Rogoz Carmen – inspector școlar pentru arte;

Partener 6: Muzeul Județean de Artă «Centrul Artistic Baia Mare», manager – Robert Strebeli;

Partener 7: Reprezentanța Maramureș a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, președinte – Gheorghe Pârja;

Partener 8: Revista de cultură „Nord Literar”, manager Dana Buzura-Gagniuc;

Partener 9: Asociația Profesorilor Francofoni din România, Filiala Maramureș, președinte – prof. Rodica Mone;

Partener 10: Colegiul Național „Mihai Eminescu” Baia Mare, director – prof. Crăciun Marius Vasile, director adjunct – prof. Ramona Astalâș, cadre didactice din catedrele de limba și literatura română, arte plastice, limbi moderne, socio-umane și științe;

Partener 11: Casa Corpului Didactic Maramureș, Director – prof. dr. Anca-Minodora Costin-Hendea

Partener 12: Colegiul de Arte Baia Mare, Director – prof. Camelia Bogdan;

Partener 13: Centrul Județean de Excelență Maramureș, Director – prof. dr. Gheorghe Andrasciuc

COMITET ȘTIINȚIFIC:

Conf. univ. dr. Theodora Daiana Cuibus, Universitatea „Babes-Bolyai” Cluj-Napoca, director al Institutul Limbii Române din București;

Prof. univ. dr. habil. Aliona Grati, directoare a Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova;

CS III, dr. Viorella Manolache, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, București;

Prof. univ. dr. hab. Florin Ciobanu, Universitatea Elte Budapest/ Institutul Limbii Române din București;

Conf. univ. dr. Gheorghe Mihai Bârlea, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord Baia Mare;

Prof. univ. dr. Mihaela Albu, Universitatea din Craiova;

Conf. univ. dr. Nina Corcinschi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău;

Prof. univ. emerit Dr. Theodor Damian, Metropolitan College of New York/ Academia Oamenilor de Știință din România;

Doc. Ph. dr. Jana Páleníková, csc, Filosofickáfakulta UK, Bratislava;

Prof. dr. Daniela Sitar-Tăut, Colegiul Național „Vasile Lucaciu” din Baia Mare/ Uniunea Scriitorilor din România.

ARGUMENT:

Anul 2026 a fost decretat, prin ordin prezidențial, Anul Constantin Brâncuși, pentru a celebra 150 de ani de la nașterea celui mai important sculptor al secolului 20. Pentru a releva importanța acestuia în context național și universal, Colegiul Național „Vasile Lucaciu” din Baia Mare, alături de partenerii săi, își propune organizarea unei suite de manifestări dedicate celebrării acestuia și sublinierii actualității operei și biografiei sale.

Din acest motiv am decis să continuăm PROIECTUL CULTURAL-EDUCAȚIONAL INTERNAȚIONAL „ROMÂNI CELEBRI”, ajuns la Ediția a IV-a, cu tema „ADUCEREA ACASĂ A LUI BRÂNCUȘI – 150 DE ANI DE LA NAȘTERE”, care se va derula în 17 februarie 2026, la Baia Mare.

SCOPUL PROIECTULUI:

Valorificarea zestrei cultural-istorice naționale și universale în vederea consolidării spiritului identitar, precum și a legăturilor dintre tinerii din țară și cei din străinătate. Exploatarea interdisciplinară a biografiilor personalităților autohtone este o inițiativă salutară, care facilitează amplificarea competențelor de receptare, argumentare, analiză textuală și situațională atât a profesorilor, cât și a elevilor, contribuie la dezvoltarea inteligenței artistice și emoționale a elevilor, dar și la amplificarea abilităților de comunicare într-o limbă internațională.

Instituțiile de cultură (școli, biblioteci, muzee), editurile, revistele au obligația morală de a prezenta, printr-o suită de manifestări publice, modelele culturale naționale de referință, pentru a cimenta conștiința etnică și apartenența la valorile perene ale poporului nostru. Totodată, vizăm încurajarea schimbului de idei între generații prin implicarea activă în demersul didactic de specialitate a unor formatori de opinie avizați (profesori universitari, istorici, critici literari, jurnaliști), precum și familiarizarea tinerilor cu metodele și tehnicile de cercetare științifică; urmărim deopotrivă

antrenarea profesorilor în organizarea unor astfel de manifestări la nivel județean, național, internațional.

OBIECTIVELE PROIECTULUI:

O1. Alcătuirea echipei de proiect, discutarea și promovarea proiectului, popularizarea acestuia în școlile, universitățile, inspectorate școlare județene, instituțiile de cultură din țară, comunitățile românești din străinătate și în mass-media.

O2. Relevarea activității de excepție a unuia dintre cei mai celebri români, Constantin Brâncuși, prezentând biografia și creația acestuia.

O3. Evaluarea creațiilor și lucrărilor plastice ale elevilor.

O4. Evaluarea și diseminarea rezultatelor proiectului, dosar de presă.

BENEFICIARI

a) Beneficiarii sunt rezidenți în: județul Maramureș, inclusiv elevi originari din județele învecinate, copiii români din comunitățile românești din diasporă, precum și toate categoriile interesate de cunoașterea valorilor culturale, locale și naționale indiferent de vârstă, grad de pregătire sau alte criterii.

b) Grupul-țintă:

numărul de persoane – 1200 persoane, cadre didactice, cercetători, jurnaliști, scriitori, oameni de cultură, elevi ai colegiului, elevi.

MODALITĂȚILE DE SELECȚIONARE A BENEFICIARILOR

Participanții vor trimite materiale potrivite tematicii. După ce vor fi analizate de un comitet științific internațional, acestea vor fi acceptate pentru participarea directă sau indirectă la manifestare. Elevii vor fi selectați de către profesorii coordonatori, din țară sau diaspora, în funcție de talentul lor literar și artistic, precum și nivelului de competență lingvistică a limbii alese pentru concursuri. Beneficiarii vor fi selectați și prin intermediul campaniilor de presă, Facebook, paginile personale WEB, site-urile.

DURATA ÎN TIMP:

– din data de 30.12.2025 până în data de 31.05.2026

PARTENERI MEDIA

Ziare și reviste: *Nord Literar*, *Australianul* (Australia), *Radio PRO DIASPORA* (Germania), *Confluente literare* (București), *Timpul* (Belgia), *Graiul Maramureșului*, *Glasul Maramureșului*.

RESURSE MATERIALE ȘI FINANCIARE:

- videoproiector, ecran, microfon din dotarea spațiului pus la dispoziție;
- invitații și afișe;
- tipărire diplome;
- tipărire volume profesori și elevi;

Resursele de finanțare vor fi atrase prin sponsorizare și donații.

CALENDARUL ACTIVITĂȚILOR

1. Alcătuirea echipei de proiect: 30 decembrie 2025 - 9 ianuarie 2026;
2. Etapa de promovare a manifestărilor: 9 - 31 ianuarie 2026. Discutarea și redactarea regulamentului concursului pe secțiuni. Se va realiza popularizarea proiectului în școlile din țară, în comunitățile românești din diaspora și în mass-media.
3. Completarea formularului Google pentru participarea la conferință: 9 ianuarie-10 februarie 2026;
4. Derularea acțiunilor: 17 februarie -31 martie 2026;
5. Pentru **Concursul de creație artistică: „Forme esențializate”** lucrările vor fi trimise în format fizic, până la data de 12 februarie 2026. Lucrările expediate prin poștă trebuie să ajungă la destinație până la data menționată anterior.
6. Pentru celelalte secțiuni termenul-limită de trimitere a lucrărilor este 31 martie 2026. Lucrările se vor expedia în format electronic, pe adresele de e-mail menționate.
7. Etapa de jurizare a lucrărilor elevilor: 15-30 aprilie 2026;
8. Etapa finală, diseminarea rezultatelor proiectului, evaluarea proiectului (chestionare, fotografii, număr participanți, dosar media), editare volum: 1-31 mai 2026.

ACȚIUNEA 1

CONFERINȚA CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ „ADUCEREA ACASĂ A LUI BRÂNCUȘI – 150 DE ANI DE LA NAȘTERE”.

Locul și data desfășurării: 17 februarie 2026, ora 16, Muzeul Județean de Artă «Centrul Artistic Baia Mare»

Link înscriere conferință: <https://forms.gle/MvyJkn4bagoBGQhPA>

Vor susține lucrări, în plen:

- ✓ prof. dr. Daniela Sitar-Tăut, Director Editura ACTAEON BOOKS/ Colegiul Național „Vasile Lucaciu” Baia Mare, *Aducerea acasă a lui Brâncuși*
- ✓ Alexandru Buican, *Brâncuși – o biografie legendară* și *Brancusi – A legendary life*, Actaeon Books, Memphis/ Tennessee, Statele Unite ale Americii
- ✓ Claudia Motea, Director Artistic la Teatrul NOSTRUM/ Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, *Brâncuși, mon amour*
- ✓ prof. dr. Monica D. Căndea, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Baia Mare, *Brâncuși - O biografie legendară*
- ✓ dr. Ioan Hădărig, Direcția de Cultură Centrul Multicultural Liviu Rebreanu Aiud, *Repere curatoriale ale expozițiilor Brâncuși în muzeele americane*
- ✓ dr. Ioan Marchiș președintele Fundației Culturale ARCHEUS, *Un mod de a vedea – Brâncusi*
- ✓ Darie Ducan, Doctor în Literatură Comparată, Sorbonne Université, *Brâncuși văzut de Ionesco. Două pietre tari și unda lor de șoc*
- ✓ CS III, dr. Viorella Manolache, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, București, *Dincolo de filosofie – Arnold Berleant în regândirea Spațiului Brâncuși*
- ✓ dr. Durus Ligia, *Constantin Brâncuși – expresii ale esenței*
- ✓ Ana Maria Stanca, Chiddingstone Church of England School, Marea Britanie *Din piatră, spre cer: metafora în opera lui Brâncuși*
- ✓ Conf. univ. dr. Gheorghe Mihai Bârlea, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare
- ✓ prof. dr. Maria-Alina Dorle, Colegiul Național „Vasile Lucaciu” Baia Mare

Moderatori; dr. Dana Buzura-Gagniuc, manager al Revistei de Cultură „Nord Literar” și manager al Muzeului Județean de Artă «Centrul Artistic Baia Mare» – Robert Strebeli.

Notă!

Celor prezenți fizic sau online li se acordă diplome de participare.

Înscrierea la eveniment se va face prin completarea următorului formular:

Lucrările potrivite tematicii se trimit până la data de 31 martie 2026, pe adresa de email danielasitar@yahoo.fr. Datele suplimentare, tehnice, se găsesc în anexă. Diplomele vor fi trimise online participanților care nu pot fi prezenți fizic la eveniment.

NORME DE REDACTARE A LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE:

TITLUL: în Times New Roman, Normal, cu majuscule, caractere de 12, bold, centrat;

NUMELE AUTORULUI: în Times New Roman, 11, bold, dreapta, prenumele cu litere mici, numele cu majuscule. Sub nume se menționează afilierea; de exemplu: Ioana POPESCU Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu;

ARTICOLUL PROPRIU-ZIS: în Times New Roman, Normal, 11, la un rând, justify, alineat (tab) de 1 cm. Pentru articolele în limba română, diacriticele sunt obligatorii;

SUBTITLURILE se scriu în BOLD, 11, cu litere mici și se numerotează 1, 2, 3...; 1.1., 1.2. 2.1. Articolele trebuie să fie structurate în subcapitole intitulate. Articolele au 1. Introducere și Concluzii.

NOTELE: la subsol (footnote), în Times New Roman, Normal, 10, la un rând, justify, hanging (cu 1 cm). Notele conțin comentarii, citate, completări ale informației etc. Dacă le faceți în text, notele nu sunt necesare.

TRIMITERILE se fac în text, după modelul: (Albulescu, 2003: 45) sau (Ibidem: 12). Toate citările din text trebuie să se regăsească în bibliografie. Nu folosiți excesiv citate din același autor.

BIBLIOGRAFIA: în Times New Roman, Normal, 11, la un rând, justify, hanging cu 1 cm, după modelul de mai jos:

KUNDERA, Milan: *L'Ignorance*. Paris : Gallimard, 2000. Trad. Emanoil Marcu sub titlul Ignoranța. București : Humanitas, 2006;

VIȘNIEC, Matei: *Căii la fereastră*. 1992. București : Aula, 2001;

VIȘNIEC, Matei: *L'Histoire du Communismeracontéepour des maladesmentaux*. Paris : Lansman, 2000. Text românesc: *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal*. București : Paralela 45, 2007;

IUGA, Nora: „Scriu ca sa simt că trăiesc”. In: *România literară*, 2011, nr. 45, p. 12;

REZUMATUL: în Times New Roman, Normal, 11, la un rând, pe prima pagina, sub numele și afilierea autorului, alineat în dreapta, cu 2 TAB-uri față de marginea din stânga (2 cm). Rezumatul va fi redactat într-una dintre următoarele limbi romanice (franceză, spaniolă, portugheză, italiană). Pentru lucrările elaborate într-o limbă romanică, rezumatul va fi în limba română.

Cuvintele NOTE, BIBLIOGRAFIE se scriu în Times New Roman, Normal, 11, bold, majuscule, alineat (TAB) de 1 cm.

Nu se numerotează paginile. Formatul va fi decis ulterior.

Un articol are între 5-10 pagini, iar rezumatul – între 7 și 15 rânduri.

Ghilimelele folosite sunt specifice limbii utilizate: românești, franțuzești etc.

Pentru cărțile străine traduse în România se va menționa numele traducătorului.

ACȚIUNEA 2

CONCURSURI ȘI ATELIERE PENTRU ELEVI

Link înscriere: <https://forms.gle/9rTkDbGeozks4oU8>

A. Concurs internațional de eseuri pornind de la afirmația lui C. Brâncuși: „Să creezi ca un zeu, să poruncești ca un rege, să muncești ca un rob”.

Participanți: elevi din țară și diaspora

- **Cerință:** eseul de 1–2 pagini inspirat din viața sau opera lui Brâncuși.
- **Criterii de evaluare:** originalitate, coerență, corectitudine lingvistică.

Lucrările elevilor din țară, însoțite de fișa de înscriere, vor fi trimise pe adresa: monicandea79@gmail.com.

Lucrările elevilor din diaspora, însoțite de fișa de înscriere, vor fi trimise pe adresa luciaileanapop@gmail.com.

B. Concurs internațional de traduceri: „Cugetările lui Brâncuși – dialog între limbi și culturi”

- **Participanți:** elevi de gimnaziu și liceu din țară și diaspora
- **Cerință:** traducerea a 5–10 cugetări ale lui Constantin Brâncuși
- **Limbi de traducere:** franceză, engleză, italiană, spaniolă, germană
- **Criterii de evaluare:** fidelitatea sensului, expresivitatea limbii-țintă, corectitudinea lingvistică
- **Produce finale:** broșură digitală cu traduceri selectate

Concursul urmărește dezvoltarea competențelor lingvistice și interculturale ale elevilor, valorificând cugetările lui Constantin Brâncuși ca expresie a gândirii artistice universale.

Notă!

- fiecare cugetare va fi numerotată;
- nu se admit traduceri generate automat;
- profesorul coordonator va verifica atent traducerea, precum și tehnoredactarea corectă a acesteia.

Lucrările vor fi evaluate de un juriu de specialitate, ținând cont de:

- fidelitatea față de textul original;
- calitatea limbii-țintă;
- creativitatea soluțiilor de traducere.

Pentru elevii din țară lucrările vor fi trimise la următoarele adrese:

- ✓ aneta.fazacas@lucaciu.ro, traduceri în limba franceză;
- ✓ iuliana.pop@lucaciu.ro, traduceri în limba engleză;
- ✓ alexandru.sabou@lucaciu.ro, traduceri în limba germană;

Pentru elevii din diaspora lucrările vor fi trimise la următoarea adresă: ioanadolca76@yahoo.com, traduceri în limbile franceză, engleză, italiană, spaniolă, germană.

NB! Pentru secțiunile A și B se vor respecta următoarele norme de tehnoredactare

- pagină format A4;
- font Times New Roman, 12;
- spațiere la un rând;
- titlul: majuscule, bold, centrat;
- sub titlu: numele elevului, clasa, unitatea de învățământ;
- numele cadrului didactic coordonator.

C. Concurs de creație artistică: „Forme esențiale”

- **Secțiuni:** desen, pictură, sculptură (materiale neconvenționale).
- **Tematică:** reinterpretarea unei lucrări brâncușiene.
- Desenele, indiferent de tehnica folosită, vor fi expediate sau aduse personal la Colegiul Național „Vasile Lucaciu”, str. Culturii nr. 2, cod poștal 430282, Maramureș, cu mențiunea pentru Concurs Internațional „*Forme esențiale*”.

D. Atelier interdisciplinar: „Brâncuși între artă, filozofie și matematică”

- analiză de simboluri;
- proporții, forme geometrice;
- discuții ghidate și activități practice.

De Ziua Națională Constantin Brâncuși, școlile participante vor organiza ateliere tematice pe această temă și vor trimite ulterior dovezi sub formă de fotografii, prezentări PPT, eseuri, înregistrări video pe adresa alina.dorle@lucaciu.ro.

PERSOANE DE CONTACT

Prof. dr. Daniela Sitar-Tăut, danielasitartaut@gmail.com, tel. 0755914992, pentru *Conferința Aducerea acasă a lui Brâncuși – 150 de ani de la naștere*;

Prof. dr. Alina Dorle, alina.dorle@lucaciu.ro, tel. 0771722861, pentru Atelier interdisciplinar: „*Brâncuși între artă, filozofie și matematică*”.

Prof. dr. Monica D. Cândea, monicandea79@gmail.com, tel. 0740273166, secțiunea elevi, limba română;

Prof. Lucia Ileana Pop, luciaileanapop@gmail.com, secțiunea eseuri elevi – diaspora limba română;

Prof. Aneta Făzăcaș, aneta.fazacas@lucaciu.ro, traduceri în limba franceză;

Prof. Ioana Dolca, ioanadolca76@yahoo.com, traduceri în limbile franceză, engleză, italiană, spaniolă, germană elevi din diaspora, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca, Istituto Comprensivo "Enrico Fermi", colaborator al Institutului Limbii Române IC Lodi IV și la IC Chignolo Po;

Prof. Iuliana Pop, iuliana.pop@lucaciu.ro, traduceri în limba engleză;

Prof. Alexandru Sabou, alexandru.sabou@lucaciu.ro, traduceri lucrări în limba germană;

Prof. Silvia Donca, silvia.donca@lucaciu.ro, lucrări plastice.

ANEXĂ 1

FIȘĂ DE PARTICIPARE
PROIECTUL CULTURAL-EDUCAȚIONAL INTERNAȚIONAL „ROMÂNI CELEBRI”,
Ediția a IV-a,
CONFERINȚA CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
„ADUCEREA ACASĂ A LUI BRÂNCUȘI – 150 de ani de la naștere”

Nume și prenume.....

Născut(ă) la data de..... în localitatea..... județul.....

Țara.....

Instituția de proveniență.....

Domiciliul (adresă, telefon, e-mail).....

Specializarea.....

Repere personale în activitatea științifică (participări la sesiuni științifice, concursuri, publicații).....

.....

.....

Profesor coordonator: – în cazul elevilor

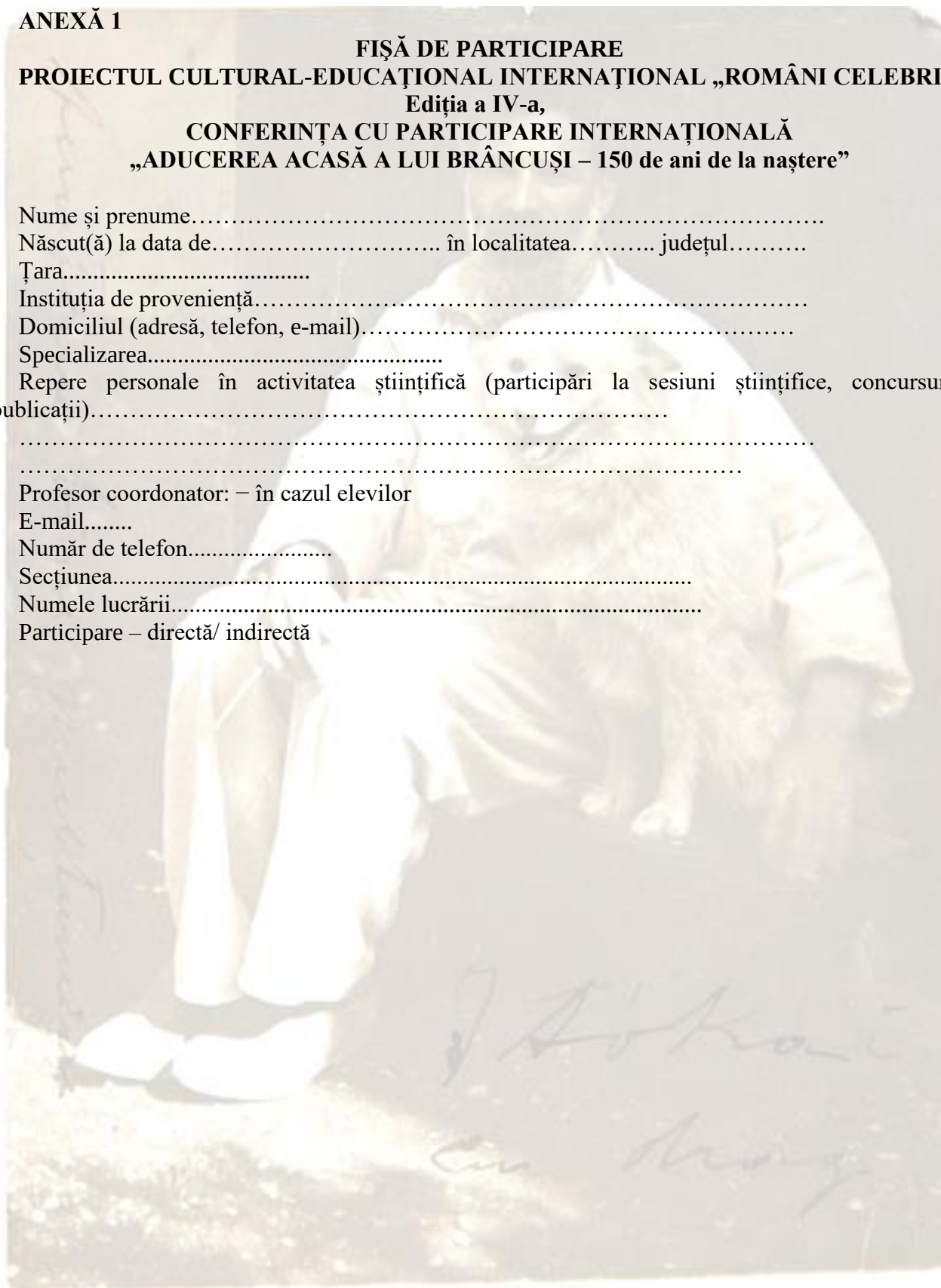
E-mail.....

Număr de telefon.....

Secțiunea.....

Numele lucrării.....

Participare – directă/ indirectă

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date, is mostly illegible due to fading.

ANEXĂ 2

FIȘĂ DE PARTICIPARE LA
PROIECTUL CULTURAL-EDUCAȚIONAL INTERNAȚIONAL „ROMÂNI CELEBRI”,
Ediția a IV-a
ACȚIUNEA 2
CONCURSURI ȘI ATELIERE PENTRU ELEVI

SECȚIUNEA.....

Date elev

- Nume și prenume:
- Clasa:
- Titlul lucrării/ Limba de traducere¹:

Unitatea de învățământ:

Localitatea / Țara:

Profesor coordonator:

E-mail profesor:

Semnătura profesorului coordonator:

¹ Pentru concursul de traduceri, secțiunea C!

AFORISME DE CONSTANTIN BRÂNCUȘI

Proporția interioară – este ultimul adevăr inerent, în absolut toate lucrurile. Simplitatea este o complexitate rezolvată.

Eu am voit să înalț totul dincolo de pământ. Cocoșii mei cântă! Și păsările mele zboară !

În timpul copilăriei – am dormit în pat. În timpul adolescenței – am așteptat la ușă. În timpul maturității – am zburat înspre ceruri...

Opera de artă trebuie să fie creată ca și o crimă perfectă – fără pată și fără urmă de autor... Arta (mea) este realitatea însăși. Arta nu este o evadare din realitate, ci o intrare în realitate cea mai adevărată – poate în singura realitate valabilă.

(Pentru Domnișoara Pogany) s-ar putea să mă gândesc într-o zi la o interpretare și mai perfectă!... Căci cine știe dacă o operă de artă este vreodată dusă până la capăt?!... Sculpturile mele sunt fecioarele mele!... Le gătesc ca de nuntă!... Observați Dvs., această versiune Pogany a fost cea dintâi „idee”. Brațele au fost modelate într-o manieră aproape precisă, părul a fost strâns într-un rulou, spre ceafă, însă fața avea să își piardă toate caracteristicile sale particulare, cu excepția ochilor și a curbilor, în arc, ale sprâncenelor, în următoarea versiune, capul a primit forma definitivă a unui oval iar părul a devenit mai lejer strâns spre ceafă, conceput ca un desen de curbe on-dulate, în ultima versiune – care va fi oare aceea ultima? – capul, brațele, părul se unduiesc la unison; curbele își iau zborul ca o plantă care se ridică, ele se ondulează, astfel, de-a lungul cefei; și își lasă amprenta lor pe întreaga compoziție.

Pietrele (operele) pot să devină dintr-o dată... șugubețe!...

„Spre imensitatea văzduhului” – aceasta este Pasărea mea. Copil fiind, am visat totdeauna că aș fi vroit să zbor printre arbori, spre ceruri. De 45 de ani port nostalgia visului acestuia și continui să creez Păsări măiestre. Eu nu doresc să reprezint o pasăre, ci să exprim însușirea în sine, spiritul ei: zborul, elanul... Nu cred că voi putea izbuti vreodată... Dumnezeuirea este pretutindeni; și când uiți cu desăvârșire de tine însuși, și când te simți umil, și când te dăruiești.

Divinitatea rămâne în opera ta; ea este magică... Ei bine, o doamnă de la New York, care a simțit într-adevăr acest lucru, a plâns și a îngenunchat în fața uneia dintre Măiestrele mele. Iubesc tot ceea ce se înalță. Istovesc la Pasărea măiastră (vrăjită) din 1909 încoace și mi se pare, iată, că nu am desăvârșit-o încă. Eu aș vroi să reprezint imponderabilul într-o formă concretă. Păsările măiestre m-au fascinat și nu m-au mai eliberat din mreaja lor niciodată. Pasărea de aur!... O lucrez încontinuu!... Însă nu am găsit-o încă!

Măiastră!... Ea se zbate aprig, ca tot ceea ce am realizat, până astăzi, ca să se înalțe spre ceruri. Eu nu am căutat, în toată viața mea, decât esența zborului! Zborul – ce fericire!...

Eu văd această Pasăre de aur foarte departe – la o sută de kilometri depărtare și de o asemenea măreție, încât să umple întreaga boltă cerească.

Pasărea măiastră este un simbol al zborului ce îl eliberează pe om din limitele materiei inerte. Aici am avut de luptat cu două mari probleme. Trebuia să arăt în formă plastică sensul spiritului, care este legat de materie. Concomitent, trebuia să fuzionez toate formele - într-o unitate perfectă. Chiar formele contra-dictorii trebuiau

să se unifice într-o comuniune nouă, finală, în filosofia mea asupra vieții, separarea materiei de spirit și orice soi de dualitate rămân o iluzie.

Sufletul și lutul formează o unitate.

Prin acest oval al trupului Păsării măiestre, eu am separat și am combinat două mișcări imperioase – una deasupra ovalului și alta dedesubt. Mă întrebam singur: cum trebuie să balansez oare formele pentru a da Păsării un sens al zborului – fără efort?

După cum observați, am reușit cumva să fac ca Pasărea măiastră să plutească.

Ce definește, oare, civilizația noastră? Viteza! Oamenii cu-ceresc timpul și spațiul, accelerând fără de încetare mijloacele de a le străbate. Viteza nu este altceva decât măsura timpului de care ai nevoie ca să poți parcurge o distanță... Și, uneori, este vorba de distanța care ne separă de moarte... Opera de artă trebuie să exprime tocmai ceea ce nu se supune morții, însă trebuie să o facă printr-o asemenea formă, care să rămână și o mărturie asupra epocii în care trăiește artistul.

În vreme ce mă apropiam de New York, pe vaporul „Paris”, pornind din Le Havre, în 1926, cu prilejul Procesului împotriva vamei SUA, care a interzis expunerea Păsării măiestre, pe pământ american, la Brummer Galleries, (Josef Brummer – manager de artă, evreu româno-austro-ungar, născut la Botoșani, emigrat în America în 1912, ale cărui galerii de artă, expunând opere ale avangardei din Paris - Brâncuși, Picasso, Marcel Duchamp etc. – au înnoit arta americană și au devenit celebre în întreaga lume) eu am avut revelația să revăd-rememorez imaginea atelierului meu, la o altă dimensiune („a large scale” – devenită cu totul monumentală).

Toate acele arhitecturi (edificii, amplasamente, construcții) și toți acei zgârie-nori îmi păreau fascinanți!...

Total mi-a rămas ca o experiență unică, de neuitat. Am dorit ca Măiastra mea să își ridice capul, fără a exprima cumva prin această mișcare mândrie, sfidare sau orgoliu. A fost una dintre cele mai dificile probleme și numai după o îndelun-gată străduință am izbutit să redau această mișcare – integrată în avântul zborului.

Eu nu creez Păsări – ci zboruri.

Păsările măiestre sunt o serie de obiecte diferite, născute dintr-o căutare unică, rămasă prin timp încontinuu aceeași. Idealul realizării acestor sculpturi ar fi o mărire care să umple întreaga boltă cerească, în ultimele două variante ale Păsărilor – cea albă și cea neagră – m-am apropiat cel mai profund de o dreaptă măsură – și am realizat acest lucru cu atât mai mult, cu cât reușeam ca să mă detașez de persoana mea.

Eu nu doresc să reprezint în sculpturile mele făpturi terestre – hamali grei – ci ființe înaripate și eliberatoare – și, pentru aceasta, nu ar trebui să glorificăm nicidecum munca în sine sau dificultatea efortului.

Acestea rămân cele mai nenorocite dintre lucruri și nu sunt, în definitiv, decât un mijloc, însă până și Creatorul le-a împrumutat, în drumul său.

O pasăre a intrat, odată, prin fereastra Atelierului meu. Și încerca să iasă bătând în geam și nu găsea ieșirea – căci se lovea mereu de sticlă. S-a așezat apoi să se odihnească. Și a încercat din nou și a ieșit. Sculptura este la fel: dacă găsești acel geam (acea ieșire), te ridici înspre cer, intri în împărăția cerurilor...

Păsările de aur, Măiestrele și Coloana fără de sfârșit... sunt niște proiecte care, o dată mărite (agrandies), ar putea să umple toată bolta cerească și să o susțină. Țelul sculpturii rămâne o nobilă simplitate și o grandoare caldă.

Între timp, trec zilele, trec anii. Iar eu caut acea formă definitivă, nepipăibilă, alunecoasă.

Încă nu am avut, până astăzi, nici un fel de artă!... Arta de-abia acum începe!...

Eu vă vorbesc numai despre acea sculptură care posedă viața ei proprie; iar nu despre una care ar avea vreo formă asemănătoare vieții. De altfel, întotdeauna: teoriile simple și pure sunt eșantioane fără de valoare; numai acțiunea contează.

Desăvârșirile mele datează de cincisprezece ani; și sunt în stare să proiectez o sculptură nouă în fiecare zi. Însă când sfârșesc oare cu adevărat lucrul meu...

Înălțimea în sine a unei opere nu vrea să vă spună nimic. Este întocmai ca lungimea unei bucăți muzicale. Însă proporțiile interioare ale obiectului – acelea vă spun Totul.

Măsurătoarea este vătămătoare, tocmai pentru că există în lucruri... Ele se pot înălța până la ceruri și se pot coborî din nou, pe pământ, fără să își poată schimba proporțiile.

Există în toate lucrurile o măsură, un adevăr ultim.

Prin artă, te vei detașa de tine însuși. Iar măsura și numărul de aur te vor apropia de absolut.

Proporția interioară – este ultimul adevăr inerent, în absolut toate lucrurile.

Atâta vreme cât obiectele (sculpturile) nu există decât printr-o opoziție față de tine însuși, nu ai să poți niciodată să îți dai perfect seama de adevărata lor esență. Pentru a ajunge la esență, trebuie să te detașezi de tine însuși, proiectându-te în acele obiecte, care, astfel, vor putea vorbi în locul tău.

Nu mai avem nici un acces la spiritul Lumii, poate fiindcă nici nu îl căutăm; însă trupul omenesc nu este nici el diferit de structura universului. Statuile mele sunt ocaziuni ale meditației. Templele și bisericile au fost și au rămas întotdeauna lăcașuri ale meditației.

O sculptură desăvârșită trebuie să aibă darul de a-l vindeca pe acela care o privește.

Să dai senzațiile realității, astfel cum ni le procură Natura însăși, fără însă a reproduce sau a imita, este astăzi cea mai vastă problemă a Artei. A crea un obiect care îți dă prin propriul său organism ceea ce natura face prin miracolul ei etern, este ceea ce arta își dorește. Și a realiza aceasta, înseamnă a intra în spi-ritul universal al lucrurilor și nu a te limita la imitarea imaginii lor. O operă de artă astfel concepută va tinde către echilibrul absolut; iar echilibrul absolut rămâne perfecta expresie a frumosului.

În timpurile cele vechi, credința clădea forme adecvate senti-mentului religios. Astăzi însă arta creează conștient forme pure care exprimă principiile unor legi universale. Noi nu știm totuși să apreciem destul de bine calitățile sculpturale ale Naturii. Fru-mosul în natură rămâne încă închis cunoașterii noastre. Singură Arta ne mai poate procura, în aceste vremuri, cheia înțelegerii și percepției frumosului.

De la formele microcosmosului către cele ale macrocosmosului, varietatea Naturii, în concepție sculpturală, ne pare a fi infinită, însă, în infinitatea formelor ei, Natura se ghidează după o lege constantă și invariabilă. Căci fiecare dintre aceste forme și volume rămâne o creație vie – un individ cu o viață independentă și cu un caracter inevitabil personal.

Antropomorfismul l-a făcut pe om să încerce să producă și să exprime naturalul și supranaturalul prin sine însuși; și, astfel, omul a neglijat viața materiei... În chiar primele timpuri ale artei creștine, artistul avusese percepția posibilităților plastice ale pietrei. Sculpturile sale cele mai mari, catedralele, au fost sculpturi abstracte, nerepresentative, dar cu un sens definitiv și con-cret. Reprezentările (ilustrațiile) apăreau în

catedrale, în forma umană, animalieră și de floră, însă toate acestea au fost adoptate pietrei; și au devenit detalii ale unei mari unități și ale unui mare echilibru al ansamblului. Acești fanatici exaltați și vizionari doriseră să redea în chip vizibil armonia universală; iar monumentele lor abstracte includeau (pe lângă toate acestea) și ilustrația ritului lor, pentru o mai bună înțelegere; și iarăși, piatra era aceea care comanda și dirija formele acelor ilustrații.

Însă, în clipa în care dispăru artistul (de valoare), iar arta religioasă deveni o așa-numită... „oglină a naturii”, imitația împinse arta spre un soi de decrepitudine.

Din toată lumea – numai românii și africanii au știut cum să sculpteze în lemn.

Gândește-te că stejarul din fața ta este un bunic înțelept și sfătos. Vorba daltei tale trebuie să fie respectuoasă și iubitoare: numai astfel îi poți mulțumi.

Natura zămislește o vegetație vâjnoasă care crește drept în sus, de la pământ înspre ceruri.

Iată, Coloana mea fără sfârșit trăiește într-o grădină frumoasă – din România... De jos și până sus, ea are aceeași formă și nu îi trebuie nici pedestal și nici soclu – ca să se sprijine; iar vântul nu o va dezrădăcina niciodată, căci Ea va rezista pe propriile-i puteri...

Coloana înfinirii va fi una dintre minunile lumii...

Eu cred că o formă adevărată, în plastică, ar trebui să ne sugereze înfinirea. Suprafețele ar trebui să arate, atunci, ca și cum ar înainta, încontinuu, ca și cum ar pleca, din acea masă, într-o existență cu totul desăvârșită și completă...

Eu forma o caut în tot ceea ce creez!...

Însă sculptura nu este altceva decât apă. Apa însăși!...

Du-te! îmbrățișează Columna înfinirii cu palmele mâinilor deschise. Apoi, înălțându-ți ochii, privește-o – și vei cunoaște, astfel, într-adevăr, sinele cerului...

Elementele Coloanelor mele infinite nu sunt altceva decât însăși respirația omului, propriul ei ritm...

Coloana înfinirii se aseamănă și cu o plantă exotică – la care vor să viseze (veșnic) adolescenții. Sau cu însuși pendulul timpului, răsturnat. Coloana fără de sfârșit este negarea Labyrinthului.

O sculptură nu se sfârșește niciodată în postamentul său, ci se continuă în cer, în pedestal - și în pământ.

Un monument depinde întotdeauna de locul anumit pe care îl alegi și de cum va răsări sau va apune soarele deasupra lui, de însăși materia înconjurătoare... De abia atunci, având aceste date (perspective, fotografiate la diverse ore și luate din diferite unghiuri), îți poți alege materialele și poți să îi studiezi formele – care vor trebui să se lege perfect cu Natura – și să îi fixeze monu-mentalitatea.

Nu vedeți, oare, acești ochi?... Profilul acestor doi ochi (uniți – în Templul sărutului)?... Aceste emisfere reprezintă Iubirea. Ce rămâne oare (din noi) în amintirea celorlalți, după moarte?... — Numai amintirea ochilor! și a privirilor! cu care ne-am revelat dragostea, pentru oameni și pentru lume. Ei bine, aceste profiluri ale Porții sărutului reprezintă contopirea, prin dragoste, între bărbat și femeie.

Coloanele Templului sărutului, sunt rodul unor îndelungi ani de căutări. La început, am tăiat direct în piatră grupul celor două ființe înălțate. Iar apoi, după mai multă vreme (peste 30 de ani), m-a purtat, constant, gândul spre eternizarea unei înalte Porți..., a unei Porți prin care se poate trece dincolo... Eu nu sunt nici suprarealist, nici baroc, nici cubist; și nici alt-ceva de soiul acesta; eu, cu noul meu, vin din ceva care este foarte vechi...

Acum, la bătrânețe, văd că, în fond, Masa tăcerii este o altă, o nouă Cina cea de taină... Linia Mesei tăcerii... vă sugerează curbu-ra închisă a cercului, care adună, unește și apropie...

Această sculptură (operă de o viață întreagă) va aparține tuturor timpurilor, din pricină că am despuiat forma esențială de toate trăsăturile care ar putea să vă povestească de vreo anu-mită epocă sau de vreo perioadă de ani.

Duceți-vă la noi, în România, să vedeți oamenii, costumele, locurile (spațiul românesc...). Duceți-vă să vedeți ceea ce am putut să realizez eu – la Târgu-Jiu !

Ceea ce fac eu astăzi, mi-a fost dat ca să fac!... Căci am venit pe lume cu o menire!

Prefer să creez aceste sculpturi și să greșesc; decât să nu greșesc și să recreez pe Venus din Milo căci Venus din Milo a mai fost creată odată și este, vai, insuportabil de bătrână.

Eu nu fac decât să împing granițele Artelor și mai adânc – în necunoscut.

India!... Mă simt în India ca la mine acasă. Ceea ce îmi place în India este vitalitatea enormă, vitalitatea copleșitoare, obișnui-tă poate numai negrilor și asiaticilor. (...) În India, am găsit înțelepciunea mea milenară păstrată sub ploile Occidentului și ale tuturor stupidităților; am găsit *la paix et la joie*!... Am găsit demnitate fără de trufie și amabilitate - fără de slugărnicie.

Eu am ajuns un *commis-voyageur* în branșa artelor plastice mondiale.

Nu am făcut niciodată nimic pentru vâlvă (...). Dimpotrivă, am înăbușit cu încăpățănare, pe cât mi-a stat în putință, orice soi de spectacol (...). Fiindcă gloria este poate cea mai mare înșelătorie pe care au inventat-o oamenii.

Oamenii se iau pe ei înșiși chiar prea în serios. Ei vor mai întotdeauna să fie cineva!... Însă această glorie își bate joc de noi, atunci când ne tot ținem după ea, iar de îndată ce îi întoarcem spatele, ea este cea care... aleargă în urma noastră.

În prezent, eu nu mai visez – iar așa ceva nu este deloc bine!... Am schimbat deja albastrul veșmintelor mele cu albul și galbenul – drept urmare a unei vârste înaintate. Trăiesc, acum, ca într-un deșert – singuratic, cu animalele mele. Așteptați până când voi muri – și veți putea vedea numai cum vulturii se vor aduna împrejurul meu.

Vedeți, situația Broaștei țestoase îmi pare a fi cu totul dificilă. Căci stând mereu lipită de pământ, ea este foarte aproape de Satana. Iar când își scoate capul afară din carapace, riscă să fie strivită de însăși Creațiunea...

Nu putem să îl ajungem niciodată pe Dumnezeu – însă curajul de a călători înspre el rămâne important.

Sculptura mea Cocoșul nu mai este cocoș; iar Pasărea măiastră nu mai este o pasăre: au devenit simboluri. Eu am căutat mereu naturalul, frumosul primar și direct, nemijlocit și etern!... Doresc ca Păsările și Cocoșii mei să umple odată întreg Universul și să exprime marea Eliberare!...

Păsările măiestre zboară, însă Cocoșii cântă!... Cocoșul sunt eu.

Deviza mea (de artă și de viață) a fost: totul sau nimic.

Trebuie să încerci neconținut să urci foarte sus, dacă vrei să poți să vezi foarte departe... Și merită să încerci să faci totul, în speranța că vei putea odată să intri în împărăția sferelor celor înalte.

Eu am făcut piatra să cante – pentru Umanitate.

Nebuni sunt toți aceia care consideră sculpturile mele drept abstracte. Ceea ce cred ei că este abstract, este tot ceea ce poate fi mai realist, căci realul nu însemnează forma exterioară a lucrurilor – ci ideea și esența fenomenelor.

De câte ori m-am apucat de vreo operă, eu aveam sentimentul că un absolut se exprimă prin mine – și atunci, nu mai contam ca individ și nu mai aveam nici un fel de importanță.

Aceasta ar trebui să rămână relația fiecărui artist față cu Lumea.

Nici nu vă puteți da seama de ceea ce vă las Eu. Căutarea primitivului în artele plastice se îngemănează cu o căutare a Simplității. Pentru ca acea Coloană fără sfârșit să se poată înălța înspre ceruri, trebuia să fie jertfit ceva.

Daedalus, după ce a construit Labyrinthul, încercând să evadeze din el, a inventat aripile, iar fiul său, Icarus, s-a prăbușit. Am dat din nou peste Labyrinth pe când mă străduiam să-mi închid Păsările măiestre sub bolta unui templu indian, nemaiînțelegând cum să ademenesc, peste ele, lumina.

Amintindu-mi de Coloana fără sfârșit din România și de astrele care se roteau deasupra ei, chemându-i zborul, am renunțat, în concepția mea, la bolta de marmură, care trebuia să copleșască Măiestrele...

Aceste opere, ca să poată să se înalțe, implorau o libertate deplină; și, atunci, am avut revelația a cum să evadez din Labyrinth...

M-am sacrificat întotdeauna pe mine însumi.

Mi-am lăsat dalta și ciocanul – și am șlefuit materia cu propriile-mi mâini.

Mi-am lăsat sculpturile să se joace cu cerul și cu oamenii, dovedind lumii că este cu puțință o sculptură a focului. Libere – ele erau mereu altfel iubite de oameni, ele însele mereu altfel iubind. Dar operele nu ajung niciodată la o desăvârșire completă, pentru că însăși materia nu este desăvârșită.

Un înțelept face din veninul său interior remediu pentru sine; sau precept de tămăduire pentru semenii (...)
Însă cine nu se luptă în contra Răului, s-a și predat deja inamicului.

În durere există, întotdeauna, un fior de plăcere.

Diavolul și bunul Dumnezeu nu se află separați, în realități; și nu sunt nici aici și nici acolo, ci ei sunt... simultan și pre-tutindeni.

Istoria unei înșelătorii.

Toate acestea s-au petrecut în acele timpuri foarte, foarte îndepărtate, când oamenii nu își dădeau încă seama cum de au apărut animalele pe lume.

Într-o zi a vremurilor acelor foarte vechi, un om a întâlnit în calea sa o păsăruică ce-și clocea liniștită ouăle sale. Și, cum în epocile acelea primare, animalele și oamenii se înțelegeau încă între ei și își puteau vorbi, el a întrebat-o... ce este lucrul acela tăinuit pe care îl săvârșește ea?!... Iar cum păsările erau gentile, amabile, pentru că în vremurile de demult animalele purtau un profund respect pentru oameni, o, chiar un foarte profund respect, în comparație cu ceea ce este astăzi, ea s-a ridicat imediat, pentru a nu ține înaintea-i un om; și pentru a-i putea explica... Și i-a tot explicat, i-a tot explicat lungă vreme, ah, într-atât de lungă vreme, încât atunci când s-a reșezat pe ouăle sale – sărmănele ouă erau deja moarte și reci...

Iată de ce, și în zilele noastre, păsările care își clocesc ouăle se fac că le plesnesc ochii de o spaimă mută, atunci când oamenii se apropie de cuiburile lor!...

Eliberează-te de pasiuni, eliberează-te de pofte, eliberează-te de greșeli – acestea sunt trei precepte, zale și scut, pentru orice Spirit. Purtând această armură, ești puternic în contra răului - devii invulnerabil.

Toate dilemele se rezolvă prin unificarea contrariilor.

Împăcarea de sine se instaurează în sufletul tău – atunci când te privești ca un inel dintr-un lanț nesfârșit, al înaintașilor; și când nu calci nici măcar cu o iotă prescripțiile naturalității eterne.

Se poate că poezia pură este o rugăciune, însă eu știu că rugăciunea bătrânilor noștri olteni era o formă a meditației – adică o... tehnică filosofică.

Țăranii români știu de la mic și până la mare ceea ce este bine și ceea ce este rău. Tablele lor de valori sunt cuprinse în prover-bele, în datinile și în doctrina străbunilor – ca și în filosofia naturalității.

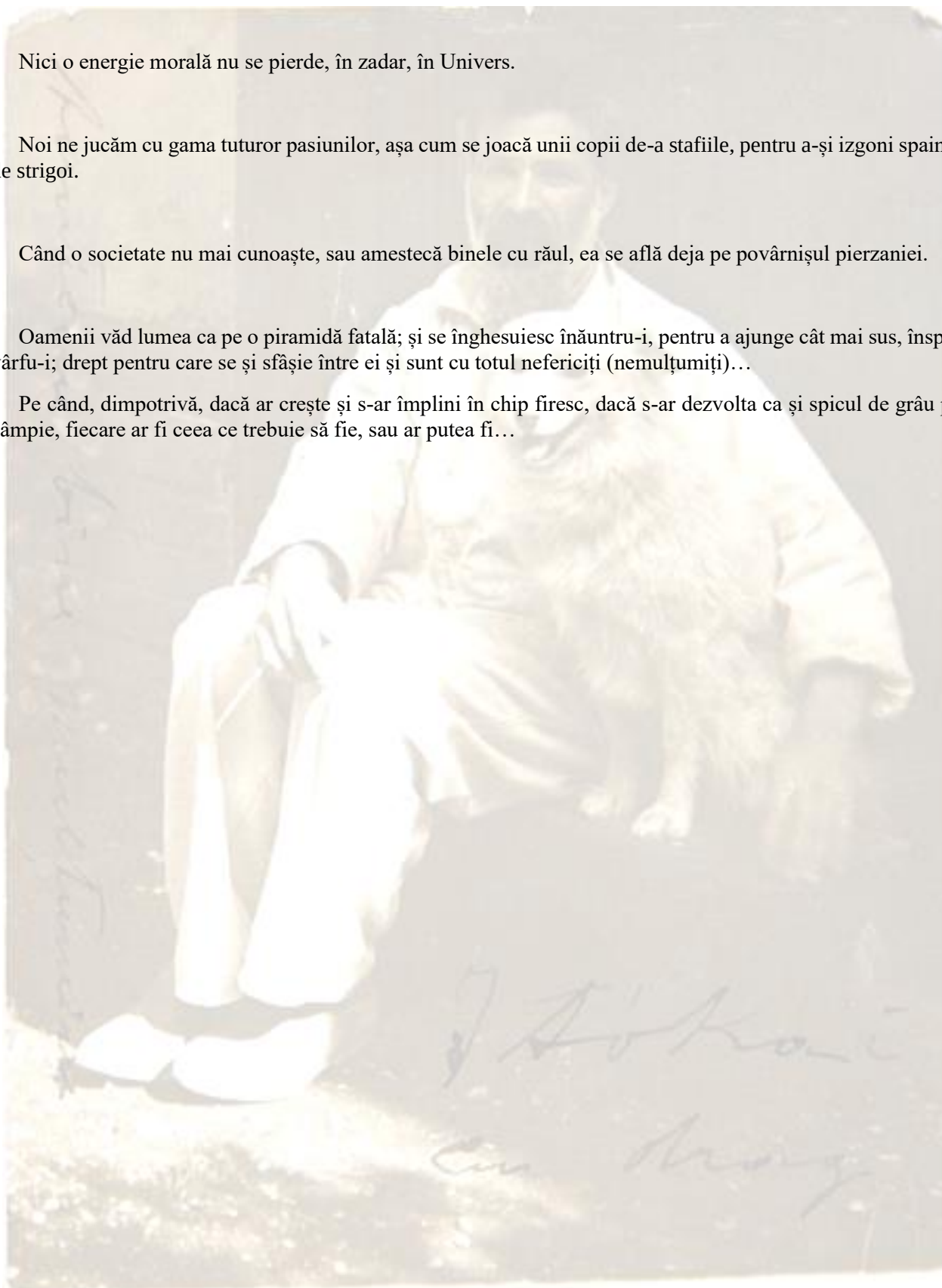
Nici o energie morală nu se pierde, în zadar, în Univers.

Noi ne jucăm cu gama tuturor pasiunilor, așa cum se joacă unii copii de-a stafiile, pentru a-și izgoni spaima de strigoi.

Când o societate nu mai cunoaște, sau amestecă binele cu răul, ea se află deja pe povârnișul pierzaniei.

Oamenii văd lumea ca pe o piramidă fatală; și se înghesuiesc înăuntru-i, pentru a ajunge cât mai sus, înspre vârful-i; drept pentru care se și sfâșie între ei și sunt cu totul nefericiți (nemulțumiți)...

Pe când, dimpotrivă, dacă ar crește și s-ar împlini în chip firesc, dacă s-ar dezvolta ca și spicul de grâu pe câmpie, fiecare ar fi ceea ce trebuie să fie, sau ar putea fi...

La 15 ani călătoria